

TIAGO RODRIGUES, DE STER VAN LISSABON

Guy Duplat in gesprek met Tiago Rodrigues (La Libre, 17/04/2017). Vertaald door Eva Decaesstecker.

Hij is nog maar net veertig, maar al een van de sterren van het Europese theater. Tiago Rodrigues leidt het Teatro Nacional Dona Maria II in Lissabon en staat deze zomer weer op het festival van Avignon met zijn nieuwe creatie Souffle. Deze week presenteert hij in het Brusselse Kaaitheater The Way She Dies, een tekst gebaseerd op Tolstojs Anna Karenina, samen met het Antwerpse collectief tg STAN. Op scène staan twee STAN-leden (Jolente De Keersmaecker en Frank Vercruyssen) samen met twee Portugese acteurs.

Hoelang werk je al samen met tg STAN?

Precies twintig jaar, sinds 1997. Tg STAN zat toen in Portugal om een workshop te geven, waarin ik als eerstejaarsstudent aan het conservatorium aan meedeed. Ik worstelde toen met de vraag of ik wel verder wou gaan met theater. De ideeën en manier van werken van tg STAN hebben me toen over de streep getrokken: een echt collectief zonder regisseur, met centraal de tekst en het spel van de acteurs. De spelers zijn er geen uitvoerders maar makers. In 1998 nodigde STAN Portugese acteurs uit in Antwerpen. Sindsdien hebben we regelmatig samengewerkt: van Les Antigone, over Bérénice tot Nora in 2012. Ditmaal is het een andere soort samenwerking. Ik ben ondertussen theaterdirecteur geworden van het Nationaal Theater in Lissabon en natuurlijk heb ik tg STAN uitgenodigd om samen te werken. Het is de eerste keer dat ik een tekst voor hen heb geschreven. De voorstelling is dus een mix tussen tg STAN en Tiago Rodrigues. Het is een beetje eng, maar vooral heel spannend. In het Portugees noemen we “zich lanceren” ook wel het tapijt van onder je voeten trekken.

Is de samenwerking tussen Noord-Europees theatercollectief en een regisseur uit het Zuiden uitzonderlijk?

Nee. Portugal is altijd al beïnvloed geweest door theaters uit het Noorden: Vlaamse, Angelsaksische, Duitse. Als er verschillen zijn tussen Noord en Zuid op economische vlak, dan stromen de ideeën en mensen wel door binnen de theaterwereld. Waarom ben je vertrokken vanuit Anna Karenina? Mijn voorstellingen beginnen altijd met de lezing van een tekst. Ik schrijf vanuit een tekst die ik gelezen heb. We wilden Portugese en Belgische acteurs samen laten werken en we zochten naar een gemeenschappelijke woordenschat. We kozen Anna Karenina, niet om het verhaal te vertellen, maar om te tonen dat het lezen van een tekst een heel leven kan omgooien en je kan aanzetten tot radicale ideeën. In de voorstelling zijn er die twee koppels beïnvloed zijn door de roman: het ene is een Portugees koppel uit 1967, ten tijde van de dictatuur waar vrouwen niet naar het buitenland konden zonder toestemming van hun man. Het andere koppel is Antwerps en leeft in 2017. Een groot roman als Anna Karenina is tegelijk tijdloos en heel afhankelijk van de plek waar het gelezen wordt. In Damascus krijgt het een heel andere invulling dan in Buenos Aires.

Speelt het koppel Anna en Vronsky een centrale rond in de voorstelling?

We hechten veel belang aan het koppel Kitty en Levin. Wat me interesseert in de roman is hoe de liefde, de dood en de eenzaamheid beleefd worden. Het hele boek draait rond eenzaamheid. Centraal in de voorstelling is de dood van Anna, maar het is niet zozeer het verhaal zelf dan wel de manier waarop Tolstoj ze verwoordt. De twee Portugese acteurs spelen in het Portugees, de Vlamingen in het Nederlands. Wanneer ze met elkaar spreken, is dat in het Frans.

Is het volgens jou belangrijk om klassiekers te blijven opvoeren?

Mijn doel is niet om het erfgoed te onderhouden. Maar er zijn nu eenmaal boeken die ons helpen leven. We kunnen niet leven zonder hen. Je moet je niet afvragen of die romans ons nog iets te zeggen hebben, integendeel: je moet je afvragen of de huidige wereld nog kan

horen wat die boeken ons te vertellen hebben. Er zijn zoveel reeds overleden schrijvers die dingen zeggen waar wij hopeloos veel nood aan hebben. Onze wereld vandaag heeft veel technologie, maar die dient tot niets als ze niet in functie staat van de mens. We moeten de teksten kunnen horen die ons helpen om deel te nemen in onze wereld.

Portugal heeft een zware economische crisis achter de rug. Heeft het theater dit overleefd?

De dreiging heeft het theater des te noodzakelijker gemaakt. Gelukkig geraken we stap voor stap uit jaren van crisis met een anti-bezuinigingspolitiek die werkt. De productie van kunst is niet opgehouden, ondanks alles, maar wat op de helling staat, is de toegankelijkheid van cultuur. Het gevaar is gigantisch. Zelfs in landen met een danig sterke culturele politiek als Frankrijk of België, doen we alsof cultuur iets bijkomstig is naast scholing of gezondheid. Maar hoe maak je mensen gelukkig zonder cultuur? Het voorbeeld van Portugal heeft getoond dat in het cultuurbudget knippen helemaal niets uithaalt om de staatskas weer op te vullen. Cultuur schrappen is een puur ideologische keuze die we moeten aanvechten.

In Avignon breng je Souffle.

Ik begin vandaag met de repetities. Het stuk vertrekt van de souffleur die er al dertig jaar in het Nationaal Theater werkt. Voor de eerste keer breng ik haar op de planken. Het zal een verhaal worden over de coulissen van het theater, over al wat niet zichtbaar is. Het is ook een metafoor voor de mogelijke verdwijning van theaters, wanneer er niets anders meer overschiet dan de 'adem' die in de gebouwen blijft hangen.